

Kolumni

Kristiina Huttunen
Vanhempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
kristiina.huttunen@labour.fi

Tehtaan sulkemisen seurauksia ei pidä vähätellä

Stora Enson Kemijärven ja Summan tehtaiden lakkauttamiset ovat saaneet merkittävää huomiota osakseen. Hämmästyttävän vähän asiaa on kuitenkaan pohdittu työpaikkansa menettäneiden yksilöiden työuran kannalta tai aikaisempien tutkimusten valossa.

Työn taloustieteessä on jo pitkään ollut kirjallisuushaara (ks. von Wachterin (2007) katsaus), joka keskittyy arvioimaan työpaikkakadon seuraamuksia. Näissä tutkimuksissa työpaikkakadoksi määritellään työntekijästä itsestään riippumaton työpaikan menetys, jollainen tapahtuu toimipaikan lakkauttamisen tai henkilöstön voimakkaan supistamisen yhteydessä.

Tässä kirjallisuudessa osoitetaan selvästi, että työpaikan pysyvän menetyksen jälkeen palkat ja työllisyys pysyvät useita vuosia alhaisemmalla tasolla kuin mitä niiden olisi ilman sitä odotettu olevan. Palkanmenetyksistä kärsivät myös ne työntekijät, jotka onnistuvat työllistymään heti työpaikan menetyksen jälkeen. Heidän joukossaan on selvästi enemmän osa- ja määräaikaaisesti työllistyneitä. Merkittävä osuus etenkin ikään-tyneistä työpaikan menettäneistä ajautuu kokonaan työvoiman ulkopuolelle. Seuraamukset vaihtelevatkin erityyppisillä ihmisillä. Pitkään töissä olleet, vähemmän koulutetut ja ikään-tyneet kärsivät yleensä suurimmat ja pitkäkestoisimmat työllisyys- ja palkkamenetykset.

Työpaikan menetyksen seuraukset voivat näkyä laajemminkin. Viime aikoina on syntynyt yhä enenevissä määrin kansainvälistä tutkimusta, jossa tarkastellaan työpaikkakadon ei-taloudellisia seurauksia. Työpaikan pysyvän menetyksen tiedetään huonontavan ihmisten terveydentilaa sekä lisäävän alkoholin kulutusta ja kuolleisuutta. Työpaikkakadolla on myös merkittäviä vaikutuksia parisuhteeseen. Muutama tuore tutkimus on osoittanut, että avioeron todennäköisyys lisääntyy merkittävästi toisen puolison työpaikan kadottamisen jälkeen. Lisäksi tiedetään, että naisilla työpaikan menetys vähentää merkittävästi lasten hankinnan todennäköisyyttä.

Monta kysymystä on kuitenkin kirjallisuudessa vielä auki. Tehtaan lakkauttamisen seuraukset vaihtelevat varmasti myös alueen mukaan. Pienellä paikkakunnalla, kuten Kemijärvellä, tehtaan lakkauttamisella on varmasti merkittävämmät seuraamukset kuin muualla. Olisi kiinnostavaa tietää, miten paikkakunnalle jäävät pärjäävät suhteessa muuttajiin.

Merkittävä osa työpaikkakatoa käsittelevästä kirjallisuudesta on keskittynyt Yhdysvaltojen työmarkkinoiden analysointiin. Viime aikoina eurooppalaisen tutkimuksen määrä on lisääntynyt voimakkaasti. Tuore suomalainen analyysi (Kyyrä ja Korkeamäki 2008) vahvistaa kansainväliset tulokset. Työpaikan menettäneiden palkat pysyvät pitkään alhaisemmalla tasolla. Tämä vaikutus on paljon suurempi palkkajakautaman alapäässä. Monella pienipalkkaisella on vaikeuksia palata täysipainoisesti työelämään. Myös suhdannetilanne vaikuttaa merkittävästi palkanmenetyksen suuruuteen. Laman seuraukset kestävät pitkään.

Tämän tiedon valossa tehtaan lakkauttamisen taloudellisia ja inhimillisiä seurauksia ei ole lainkaan syytä vähätellä. Se, miten työpaikkansa tehtaan sulkemisen yhteydessä menettäneitä ihmisiä voidaan auttaa, on hankalampi kysymys. Ruotsissa tehty tutkimus vertasi työntekijöitä kahdesta lakkautetusta tehtaasta, joiden alueilla tehtiin merkittäviä työllistämiseen tähtääviä investointeja ja sellaisista suljetuista tehtaista, joiden alueella ei tehty vastaavia toimenpiteitä. Tulosten mukaan toimenpiteet vähensivät jonkin verran työpaikan menetyksestä johtuvia palkka- ja työllisyysmenetyksiä. ■

KIRJALLISUUS

Korkeamäki, O. & Kyyrä, T. (2008), A Distributional Analysis of the Earnings Losses of Displaced Workers, VATT, julkaisematon käsikirjoitus.
von Wachter, T. (2007), Summary of the Literature on Job Displacement in the US and EU: What We Know and What We Would Like to Know, Columbia University, New York, mimeo.